

Ο Πόλεμος στη Μέση Ανατολή και οι ευρύτερες συνέπειες του

Description

Ιωάννης Τιρκίδης*

Η δολοφονία αθώων και αμάχων δεν μπορεί να γίνεται αποδεκτή και η επίθεση της Χαμάς στις 7 Οκτωβρίου, ανεξαρτήτως των αιτιών της, ήταν ένα αποτρόπαιο έγκλημα πολέμου. Αλλά πέρα από το ίδιο το γεγονός, η ισραηλινό-παλαιστινιακή σύγκρουση έχει μια μακρά και βίαιη ιστορία. Το μίσος που υπάρχει είναι βαθύ, και δεν μπορεί να υπάρξει νικητής αν η νίκη του ενός είναι η εξόντωση του άλλου. Το πιο θλιβερό είναι ότι, αν αφεθεί στον εαυτό της, αυτή η σύγκρουση, μπορεί να οδηγήσει σε κατάρρευση ολόκληρης της περιοχής, ακόμη και να εξελιχθεί σε πυρηνική. Ως έχει, υπάρχουν πάρα πολλά ερωτήματα, πολύ λίγες απαντήσεις και πολύ λιγότερες επιλογές. Συζητάμε για αυτή την εξελισσόμενη τραγωδία, την προοπτική ενός ευρύτερου πολέμου, και το δύσκολο μέλλον στη Μέση Ανατολή.

Η βιαιότητα της Χαμάς και οι εσωτερικές διαμάχες του Ισραήλ

Οι επιθέσεις ήταν βάνανυσες, και δεν θα μάθουμε ποτέ πώς το τείχος ασφαλείας που χωρίζει τη Γάζα από το Ισραήλ διαπεράστηκε, και πώς ο ισραηλινός στρατός χρειάστηκε πάνω από μία ώρα για να μπορέσει να αντιδράσει. Στο τέλος θα γίνει διερεύνηση, αλλά η αποτυχία των υπηρεσιών ασφαλείας και πληροφοριών ήταν τεραστίων διαστάσεων, χειρότερη και από την αποτυχία στον πόλεμο του Γιουγκοσλαβίας το 1995, όταν η Σερβία και η Αίγυπτος εξαπέλυσαν την αιφνιδιαστική τους επίθεση.

Αλλά πριν από οτιδήποτε άλλο, για μια μακροχρόνια σύγκρουση όπως αυτή, είναι

σημαντικό να κατανοήσουμε το πλαίσιο της, τουλάχιστον στην παρούσα στιγμή.

Η περίοδος που προηγήθηκε των επιθέσεων ήταν μια περίοδος αναταραχών και εσωτερικής διαμάχης στο Ισραήλ, που στρεφόταν εναντίον του πρωθυπουργού Νετανγιάχου, για τη δικαστική μεταρρύθμιση, και λοχι μόνο. Η χώρα ήταν διχασμένη. Οι δικαστικές μεταρρυθμίσεις στόχευαν στην αποδυνάμωση της ανεξαρτησίας του δικαστικού συστήματος καθιστώντας τους δικαστές περισσότερο υποκείμενους στον πολιτικό έλεγχο. Τον Ιούλιο, ο κυβερνητικός συνασπισμός κατάφερε πράγματι να περάσει σε νόμο ένα βασικό μέρος της δικαστικής μεταρρύθμισης, το νομοσχέδιο που καταργούσε τη λεγόμενη ρήτρα 'λογικότητας', η οποία επιτρέπει στο ανώτατο δικαστήριο να ακυρώνει κυβερνητικές αποφάσεις.

Αυτό έχει να κάνει με τον πολιτικό σχίσμα στο Ισραήλ σήμερα, και με την ισραηλινό-παλαιστινιακή σύγκρουση. Η χώρα είναι βαθιά διχασμένη στα δύο, μεταξύ των εθνικιστών και της θρησκευτικής δεξιάς, από τη μία πλευρά, και των πιο μετριοπαθών κοσμικών από την άλλη. Οι εθνικιστές και τα κόμματα της θρησκευτικής δεξιάς, μαζί με το κόμμα Λικούντ, σχηματίζουν σήμερα τον κυβερνητικό συνασπισμό και κατέχουν μια οριακή πλειοψηφία στην Κνέσετ, το ισραηλινό κοινοβούλιο. Αντιτίθενται στη λύση των δύο κρατών και αντιθέτως διεκδικούν, το 'Ισραήλ στη γη του Ισραήλ', που ανάγεται στους βιβλικούς χρόνους και αρνείται ότι μεγάλο μέρος της Δυτικής Όχθης θα ανήκει σε ένα κράτος της Παλαιστίνης.

Το ανώτατο δικαστήριο αποτελείται από δικαστές της κοσμικής παράδοσης που αντιτίθενται σε αποφάσεις και νομοθεσίες που βρίσκονται σε συνάρτηση με τους πολιτικούς στόχους της εθνικιστικής και θρησκευτικής δεξιάς.

Τα τμήματα της Δυτικής Όχθης που απομένουν στους Παλαιστίνιους συρρικνώνονται με την πάροδο του χρόνου, καθώς οι ισραηλινοί οικισμοί αυξάνονται. Αυτή η πορεία πραγμάτων χρονολογείται από την εποχή μετά τη δεύτερη Ιντιφάντα, η οποία πυροδοτήθηκε από την επίσκεψη του Αριέλ Σιαρόν στο τέμενος Αλ Άκσα στο Όρος του Ναού το 2000. Ο Αριέλ Σιαρόν ήταν τότε ηγέτης της αντιπολίτευσης και εξελέγη πρωθυπουργός ένα χρόνο αργότερα, το 2001.

Η Δυτική Όχθη είναι σήμερα διαιρεμένη σε 165 διάσπαρτους παλαιστινιακούς θύλακες που βρίσκονται υπό μερική παλαιστινιακή κυριαρχία. Το υπόλοιπο τμήμα της Δυτικής Όχθης, συμπεριλαμβανομένων 200 ισραηλινών οικισμών, βρίσκεται υπό πλήρη ισραηλινό έλεγχο. Η Λωρίδα της Γάζας, από την άλλη πλευρά, κυβερνάται από τη στρατιωτική ομάδα Χαμάς από το 2007.

Η απειλή της κλιμάκωσης

Σε απάντηση στις επιθέσεις της Χαμάς, το Ισραήλ έχει αποκλείσει τη Γάζα, έχει διακόψει την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος και νερού, βομβαρδίζει μεγάλα τμήματά της, και αναγκάζει τους Παλαιστίνιους από τα βόρεια τμήματα να μετακινηθούν νοτιότερα, όλα αυτά, στο πλαίσιο της προετοιμασίας για χερσαία εισβολή.

Πρωταρχικός στόχος του Ισραήλ είναι να εξουδετερώσει τη Χαμάς, να την εκδιώξει από τη Γάζα ή να την καταστρέψει εντελώς. Οι Ηνωμένες Πολιτείες προσφέρουν την πλήρη υποστήριξή τους και έχουν στείλει δύο αεροπλανοφόρα στην περιοχή, ενώ ένα τρίτο είναι καθ' οδόν. Οι Ηνωμένες Πολιτείες ενεργούν για να αποτρέψουν την κλιμάκωση του πολέμου όχι αποτρέποντας την χερσαία εισβολή, αλλά απειλώντας να παρέμβουν οι ίδιες, εάν η Χεζμπολάχ ή άλλη οντότητα ή κράτος εισέλθει στον πόλεμο.

Από την άλλη πλευρά της σύγκρουσης, οι αραβικές και άλλες μουσουλμανικές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Τουρκίας, αντιτίθενται σθεναρά σε μια χερσαία εισβολή στη Γάζα και σε αυτό που θεωρούν γενοκτονία κατά των Παλαιστινίων. Η οργάνωση Χεζμπολάχ στο Λίβανο, μπορεί να εισέλθει στον πόλεμο σε αυτή την περίπτωση. Εάν μετά από κάτι τέτοιο, οι Ηνωμένες Πολιτείες επέμβουν για να βοηθήσουν το Ισραήλ που θα έχει να πολεμήσει σε δύο μέτωπα, θα διακινδυνεύσουν ουσιαστικά να μετατρέψουν μια εσωτερική σύγκρουση που πρέπει να περιοριστεί, σε έναν ευρύτερο περιφερειακό πόλεμο.

Από τη στιγμή που ένας πόλεμος κλιμακωθεί με αυτό τον τρόπο, θα καθίσταται δύσκολο να ελεγχθεί η δυναμική του. Ξαφνικά, ο πόλεμος μπορεί να γίνει εντελώς περιφερειακός φέρνοντας στο παιχνίδι τους Σύριους, τους Ιρανούς, τους Τούρκους και τους Ρώσους. Είναι απίθανο για τις περιφερειακές μουσουλμανικές χώρες να μείνουν με σταυρωμένα τα χέρια και να παρακολουθούν το Ισραήλ, με την υποστήριξη των Ηνωμένων Πολιτειών, να σκοτώνει μαζικά τους Παλαιστίνιους και να τους εκδιώκει από τη Γάζα.

Οι κίνδυνοι είναι μεγάλοι. Τα αεροπλανοφόρα μπορεί να ακούγονται εντυπωσιακά, αλλά στον σύγχρονο πόλεμο δεν είναι αυτό που φαίνονται, και μπορεί στην πραγματικότητα να είναι περισσότερο τρωτά σε επιθέσεις από ότι νομίζουμε. Τι θα συμβεί αν ιρανικά μη επανδρωμένα αεροσκάφη ή άλλα μέσα επιτεθούν και καταστρέψουν αμερικανικά ναυτικά όπλα. Και αν οι Ηνωμένες Πολιτείες επιτεθούν στο Ιράν, η Ρωσία θα μείνει αμέτοχη;

Η αμερικανική παρουσία στην περιοχή δεν θα αποτρέψει, ούτε τη Χαμάς, ούτε τη Χεζμπολάχ, ούτε τις αραβικές χώρες από το να διευρύνουν αυτή τη σύγκρουση, αν το Ισραήλ εισέλθει σε έναν μακρύ και πολύνεκρο χερσαίο πόλεμο στη Γάζα. Οι δυνατότητες

που διαθέτουν η Χεζμπολάχ και η Χαμάς δεν πρέπει να υποτιμούνται, ούτε η ζημιά που μπορούν να προκαλέσουν στο ίδιο το Ισραήλ. Μια χερσαία εισβολή στη Γάζα δεν θα είναι μια εύκολη ή γρήγορη εκστρατεία από τις ισραηλινές δυνάμεις. Αυτό ίσως να το θέλει στην πραγματικότητα η Χαμάς, δεν το ξέρουμε με βεβαιότητα, να παρασύρει δηλαδή τους Ισραηλινούς σε μια μάχη που δεν θα μπορούν να κερδίσουν χωρίς να έχουν βαριές απώλειες. Ο ισραηλινός στρατός γνωρίζει πολύ καλά τι σημαίνει πόλεμος πόλεων. Θα κάνουν τα πάντα για να διασφαλίσουν ότι τα στρατεύματά τους θα έχουν όλη την υποστήριξη που χρειάζονται, αλλά ένας πόλεμος μέσα από χαλάσματα και ερείπια εναντίον ενός εχθρού που βρίσκεται υπογείως, δεν έχει και πολλά πλεονεκτήματα.

Στην περίπτωση που ο πόλεμος ξεφύγει από τη Γάζα και γίνει περιφερειακός, κανείς δεν θα μπορεί να ξέρει τι μορφή θα πάρει, ή πόσο θα διαρκέσει. Το 2001 για παράδειγμα, οι Ηνωμένες Πολιτείες ξεκίνησαν έναν πόλεμο κατά του ISIS που διήρκεσε τελικά 20 χρόνια, κόστισε δεκάδες χιλιάδες ζωές και πολλά τρισεκατομμύρια δολάρια, και στο τέλος δεν τελείωσε όπως είχε σχεδιαστεί. Οι Ηνωμένες Πολιτείες βαδίζουν τώρα προς την ίδια κατεύθυνση, να εμπλακούν σε έναν μακροχρόνιο πόλεμο, τη δυναμική του οποίου δεν θα μπορέσουν να ελέγξουν και ο οποίος στο τέλος θα θέσει σε κίνδυνο το ίδιο το Ισραήλ.

Περισσότερο να πούμε ότι οι επιπτώσεις μιας τέτοιας κλιμάκωσης θα είναι καταστροφικές πέρα από τις εμπόλεμες ζώνες. Θα ανεβάσει κατακόρυφα τις τιμές του πετρελαίου και του φυσικού αερίου και θα βυθίσει τις οικονομίες σε μια πληθωριστική ύφεση. Το μείγμα μιας ενεργειακής κρίσης, ύφεσης και πληθωρισμού, καθώς και απτών απειλών για την φυσική ασφάλεια, θα υποθάλπει την πολιτική αναταραχή όχι μόνο στη Μέση Ανατολή, αλλά και στην Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Συμπέρασμα

Η ισραηλινό-παλαιστινιακή σύγκρουση αποτελεί πηγή αστάθειας στη Μέση Ανατολή και αν αφηθεί στον εαυτό της, μπορεί να είναι απολύτως καταστροφική. Η ολοκληρωτική νίκη της μιας πλευράς πάνω στην άλλη, δεν είναι επιλογή. Χρειάζεται αλλαγή αντιλήψεων. Η μόνη βιώσιμη επιλογή είναι αυτή των δύο κρατών. Πολλοί Ισραηλινοί την υποστηρίζουν, όχι όμως η σημερινή κυβέρνηση. Οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορεί να εξακολουθούν να είναι δεσμευμένες σε αυτή τη λύση, που είναι επίσης και η θέση του ΟΗΕ, αλλά κανείς στη Δύση δεν ενδιαφέρεται να πιέσει για την επιβολή της. Θα έπρεπε όμως. Και πρωτίστως οι Ηνωμένες Πολιτείες, γιατί είναι σε θέση ισχύος, και γιατί ένας ευρύτερος περιφερειακός πόλεμος πέρα από τις τραγικές συνέπειες του, θα διακινδυνεύει την πλήρη αποξένωση των Ηνωμένων Πολιτειών από τη Μέση Ανατολή και την περιθωριοποίηση της επιρροής τους στην περιοχή. Αυτό δεν θα είναι προς το συμφέρον

ούτε του Ισραήλ.

**Ο Ιωάννης Τιρκίδης είναι Διευθυντής Οικονομικών Ερευνών στην Τράπεζα Κύπρου και Πρόεδρος της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών (Cyprus Economic Society). Οι απόψεις που εκφράζονται είναι προσωπικές. Ο συγγραφέας επιθυμεί να ευχαριστήσει τον Γιώργο Μ. Γεωργίου για τα σχόλια και τις παρατηρήσεις του στην αρχική έκδοση του κειμένου.*